

ઈસ્લામી સંસ્કૃતિમાં યુદ્ધનું પાસું

ઈસ્લામમાં 'જિહાદ'નો અર્થ અને તેનું મહત્વ :

ઈસ્લામની પુણ્ય અને પ્રતિષ્ઠિત વસ્તુઓની રક્ષા માટે દુશ્મનોથી અભિયાન આદરવું, સંઘર્ષ કરવો અને યુદ્ધ કરવું, તેનું જ નામ 'જિહાદ' છે. સૌથી શ્રેષ્ઠ જિહાદ પોતાના 'નફ્સ' (પોતાના મન, પોતાની જાત, પોતાની મનેચ્છા)થી લડવું અને અલ્લાહના માર્ગમાં ધન ખર્ચ કરવું છે. જિહાદ પ્રત્યેક પુખ્-જાગૃત, સમજદાર અને સ્વસ્થ મુસલમાન પર 'ફર્જ એન' (અનિવાર્ય કર્તવ્ય) છે, એ શરતે કે ઈસ્લામના દુશ્મનો કોઈ મુસ્લિમ દેશ પર ચઢાઈ કરી દે, નહિં તો આ 'ફર્જ કિફાયા' છે, અર્થાત્ જો કેટલાક મુસલમાનો આ કર્તવ્યને અદા કરી દે, તો બીજાઓ પર આ કર્તવ્ય ન નિભાવવા માટે ગુનો લાગુ નહીં થાય.

ઈસ્લામમાં જિહાદનો દરજો ખૂબ શ્રેષ્ઠ અને તેનું સ્થાન ખૂબ ઉચ્ચ છે. તેની ગાણના અલ્લાહની સાથે નફાકારક વેપારમાં થાય છે. અલ્લાહ તુઅલાનો ઈરશાદ છે :

﴿يَأَيُّهَا الَّذِينَ إِمَانُوا هَلْ أَدْلُكُمْ عَلَىٰ تَحْرِقَ شَجِيكُم مِّنْ عَذَابِ أَلِيمٍ ١٠﴾
 وَأَفْسِكُمْ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ١١﴾ يَغْفِرُ لَكُمْ ذُنُوبُكُمْ وَيُدْخِلُكُمْ جَنَّتِ بَحْرِي مِنْ تَحْنِهَا الْأَنْهَرُ وَمَسِكِنَ طَيْبَةً فِي
 جَنَّتِ عَدَنِ ١٢﴾ وَلَخَرَىٰ تَحْبُّوْهَا نَصْرٌ مِّنَ اللَّهِ وَفَتْحٌ فَرِيبٌ وَبَشَرُ الْمُؤْمِنِينَ ١٣﴾ الصف: ١٠ - ١٣

અનુવાદ : “હે લોકો, જેઓ ઈમાન લાવ્યા છો ! હું બતાવું એ વેપાર, જે તમને તીવ્ર યાતનાથી બચાવે ? ઈમાન લાવો અલ્લાહ પર અને તેના રસૂલ પર, અને જિહાદ કરો અલ્લાહના માર્ગમાં પોતાના ધનથી અને પોતાના મ્રાણથી. આ જ તમારા માટે વધારે (ઉત્તમ છે) જે તમે જાણો. અલ્લાહ તમારા ગુનાઓ માફ કરી દેશે, અને તમને એવા બાગોમાં દાખલ કરશે, જેના નીચે નહેરો વહી રહી હશે, અને શાશ્વત રહેવાની જગતોમાં સૌથી શ્રેષ્ઠ ઘર તમને પ્રદાન કરશે. આ છે મોટી સફળતા, અને બીજી વસ્તુ જે તમને જોઈએ તે પણ આપશે, અલ્લાહ તરફથી મદદ અને નજીકમાં પ્રામથનારો વિજય. હે નબી ! ઈમાનવાળાઓને આની ખુશખબર આપી દો.” (સૂર: સફ, આ. ૧૦-૧૩)

આ અર્થને સહાબા કિરામ આ رَبِّيْلِિ એ બરાબર સમજયો. હદ્દિસમાં છે કે જ્યારે મુશ્રૂટિકો (અને કેશરવાદીઓ) બદ્રના યુદ્ધમાં મુસલમાનોના નજીક પહોંચ્યા, તો રસૂલુલ્લાહ એ رَبِّيْلِિ એ ફરમાવ્યું :

«فُومُوا إِلَى جَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ». قَالَ يَقُولُ عُمَيْرُ بْنُ الْحُمَّامِ الْأَنْصَارِيُّ يَا رَسُولَ اللَّهِ جَنَّةٌ عَرْضُهَا السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ قَالَ «نَعَمْ». قَالَ بَخِ بَخِ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «مَا يَحِيلُكَ عَلَى قَوْلِكَ بَخِ بَخِ». قَالَ لَا وَاللَّهِ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِلَّا رَجَاءُ أَكْوَنَ مِنْ أَهْلِهَا. قَالَ «فَإِنَّكَ مِنْ أَهْلِهَا». فَأَخْرَجَ تِمَرَاتٍ مِّنْ قَرْنِيهِ فَجَعَلَ يَأْكُلُ مِنْهُنَّ ثُمَّ قَالَ لَئِنْ أَنَا حَيْثُ حَتَّىٰ أَكُلَّ تِمَرَاتِي هَذِهِ إِنَّهَا حَيَاةٌ طَوِيلَةٌ قَالَ فَرَمَى بِسَاكَانَ مَعَهُ مِنَ التَّمَرِ. ثُمَّ قَاتَلَهُمْ حَتَّىٰ قُتِلُوا» [مسلم و أحمد]

અર્થात्, “જન્મતમાં જવા માટે ઉડો, જેની વિશાળતા તમામ આકાશો અને ધરતીના બરાબર છે.” હજરત ઉમૈર બિન હમ્મામ અન્સારી رض એ કહ્યું : “હે રસૂલુલ્લાહ ! જન્મતની વિશાળતા આકાશો અને ધરતીના બરાબર છે ?” આપ صل એ ફરમાવ્યું : “હા — ” તેમણે કહ્યું : “વાહ ! સુખાનલ્લાહ !” આપ صل એ ફરમાવ્યું : “આવું કેમ કહે છે ?” તેઓ બોલ્યા : કંઈ નહીં હે રસૂલુલ્લાહ ! મેં એ આશાએ કહ્યું કે જન્મતના લોકોમાંથી હું પણ છું.” આપ صل એ ફરમાવ્યું : “તું જન્મતવાળાઓમાંથી છે.” આ સાંભળીને તેમણે થોડીક ખજૂરો ભાથામાંથી કાઢી અને તેને ખાવા લાગ્યા, પછી બોલ્યા : “જો હું મારી ખજૂરો ખાવા સુધી જીવતો રહું, તો ખૂબ લાભું જીવન હશે, અને જેટલી ખજૂરો બાકી હતી તે ફેંકી દીધી અને કાફ્રીઓ સાથે લડતાં-લડતાં શહીદ થઈ ગયા. (મુસ્લિમ, અહમદ)

ઇસ્લામી જિહાદમાં બીજાના હક્કોને છીનવી લેવાનો કોઈને અધિકાર નથી, ચાહે આસ્થાનો મામલો હોય કે જીવનનો મામલો હોય; અને ન તો તેમાં કોઈપણ વ્યક્તિના નાનકડા હક્કોને પાયમાલ કરવાનો કોઈ અવકાશ છે. જિહાદ વાસ્તવમાં દીન (ધર્મ)ના પ્રલુબ માટે કરવામાં આવે છે, જેથી અલ્લાહનો સંદેશ સમગ્ર દુનિયા સુધી પહોંચી જાય. જિહાદ એ વ્યક્તિથી કરવામાં આવે છે, જે અલ્લાહના કલેમાને આખી દુનિયા સુધી પહોંચવામાં અવરોધો નાખે. અલ્લાહ તુઅલાનો ઈરશાદ છે :

﴿وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّىٰ لَا تَكُونَ فِنْنَةٌ وَيَكُونَ الَّذِينَ لِلَّهِ فِي إِنَّ أَنَّهُمْ فَلَآ عَدُوَنَ إِلَّا عَلَى الظَّالِمِينَ ﴾
البقرة: ١٩٣

અનુવાદ : “તમે તેમનાથી લડતા રહો, ત્યાં સુધી કે ફિલ્નો (બગાડ અને ઉપદ્રવ) બાકી ન રહે અને દીન અલ્લાહ માટે થઈ જાય, પછી જો તેઓ અટકી જાય તો સમજી લો કે અત્યાચારીઓ સિવાય બીજા કોઈ પર હાથ ઉઠાવવો ઉચિત નથી.” (સૂર: બકરહ, આ. ૧૮૩)

આનાથી આપણને એ જાણવા મળ્યું કે જિહાદ આસ્થાની સુરક્ષા માટે હોય છે, ચાહે મુસલમાનો એ દુશ્મનોથી ‘કિતાલ’ (સશક્ત યુદ્ધ) કરે જેમણે તેમના પ્રદેશો અને પવિત્ર સ્થાનો પર ચઢાઈ કરી દીધી હોય, અથવા તેમનાથી યુદ્ધ કરે જેમણે અલ્લાહના સંદેશનો વિરોધ કર્યો અને લોકોને તેનાથી રોકી રાખ્યા, તો આવી પરિસ્થિતિમાં તેમનાથી સશક્ત યુદ્ધ કરવું આવશ્યક છે, જેથી અલ્લાહનો સંદેશ લોકો સુધી પહોંચી જાય. તે પછી લોકો સ્વતંત્ર છે, ચાહે તેઓ ઇસ્લામમાં દાખલ થાય કે પોતાના પહેલાંના ધર્મ પર બાકી રહે, કેમ કે ઇસ્લામ ધર્મ અપનાવવા માટે કોઈના પર બળજબરી નથી.

